

Möröfjärden SE0820739

Bevarandeplan Natura 2000-område

Länstyrelsen
Norrbotten

Titel: Möröfjärden SE0820739
Bevarandeplan Natura 2000-området
Diarienummer: 511-6350-2019
Omslagsbild: Länsstyrelsen i Norrbottens län
Kontaktuppgifter: Länsstyrelsen i Norrbottens län
971 86 Luleå
Telefon: 010-225 50 00 fax: 0920-22 84 11
E-post: norrbotten@lansstyrelsen.se
Internet: www.lansstyrelsen.se/norrbotten

ISSN: 0283-9636

Områdesinformation

Uppdaterad:	2019-05-10
Kommun:	Luleå
Läge:	1,5 mil sydväst om Luleå
Markägarförhållanden:	Privat
Områdets totala areal:	595,7 ha
Områdestyp:	Särskilt skyddsområde (SPA) 2004-04-01. Regeringsbeslut M2002/3916/Na
Ytterligare skyddsform:	Saknas
Berörda samebyar:	Jåhkågasska tjiellde, Sirges, Tuorpon, Udtja

Innehållsförteckning

Allmänt	5
Vad är en bevarandeplan?	5
Tillståndsplikt och samråd.....	5
Översiktskarta.....	6
Arter som ska bevaras i området	7
Bevarandesyfte.....	8
Beskrivning av området.....	9
Bevarandemål.....	10
Hotbild	12
Bevarandeåtgärder.....	14
Bevarandetillstånd	15
Bilaga 1 – Artbeskrivningar.....	16

Allmänt

EU-länderna jobbar gemensamt för att värna om den biologiska mångfalden och har enats om vilka arter och naturtyper som är extra viktiga att skydda och bevara. Dessa finns listade i art- och habitatdirektivet samt i fågeldirektivet. De områden som ingår i det europeiska nätverket Natura 2000 har pekats ut eftersom de innehåller en eller flera av dessa arter och/eller naturtyper och är ett led i att skydda dessa. Vissa arter och naturtyper i direktiven är prioriterade vilket innebär att extra hänsyn ska tas till dem. Varje område som ingår i Natura 2000-nätverket föreslås av respektive länsstyrelse och beslutas av regeringen.

Vad är en bevarandeplan?

Över hela Sverige finns idag en stor mängd naturområden som ingår i Natura 2000. Till varje sådant område finns det en bevarandeplan som ur olika aspekter beskriver området och dess syfte, mål och värden. Bevarandeplanen är tänkt att fungera som:

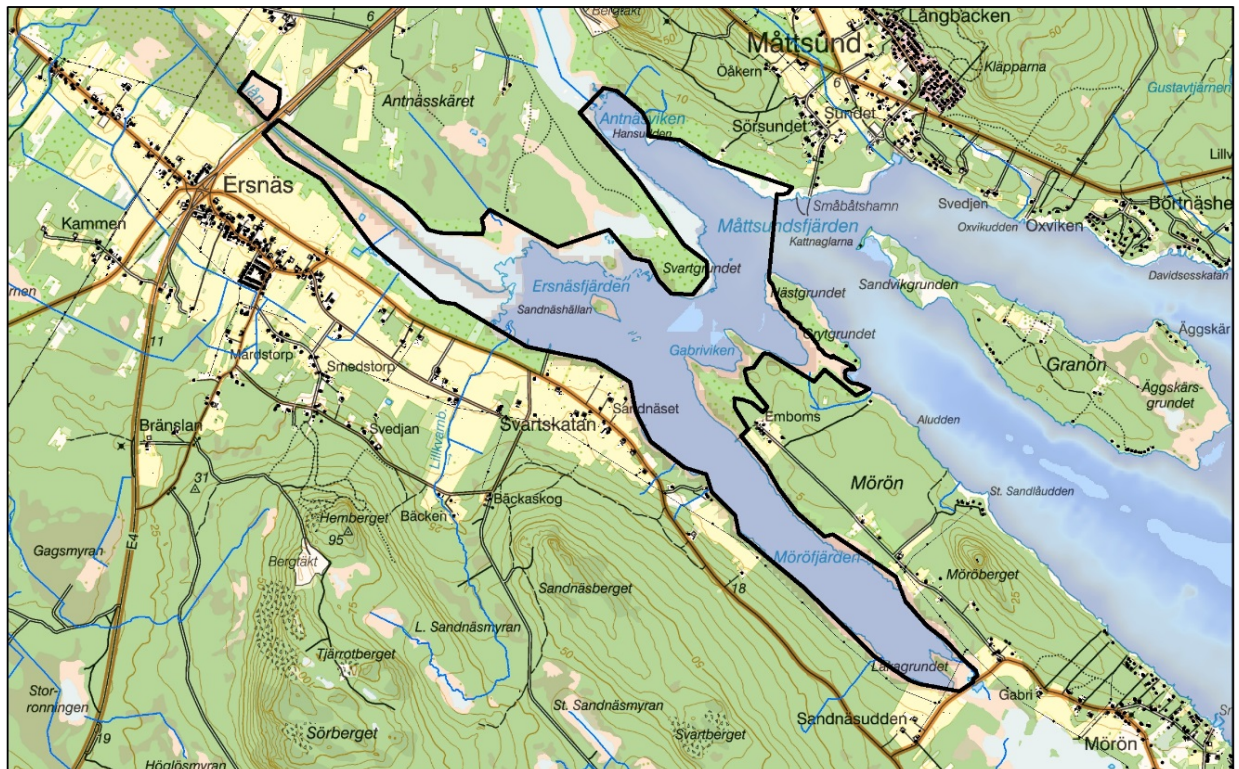
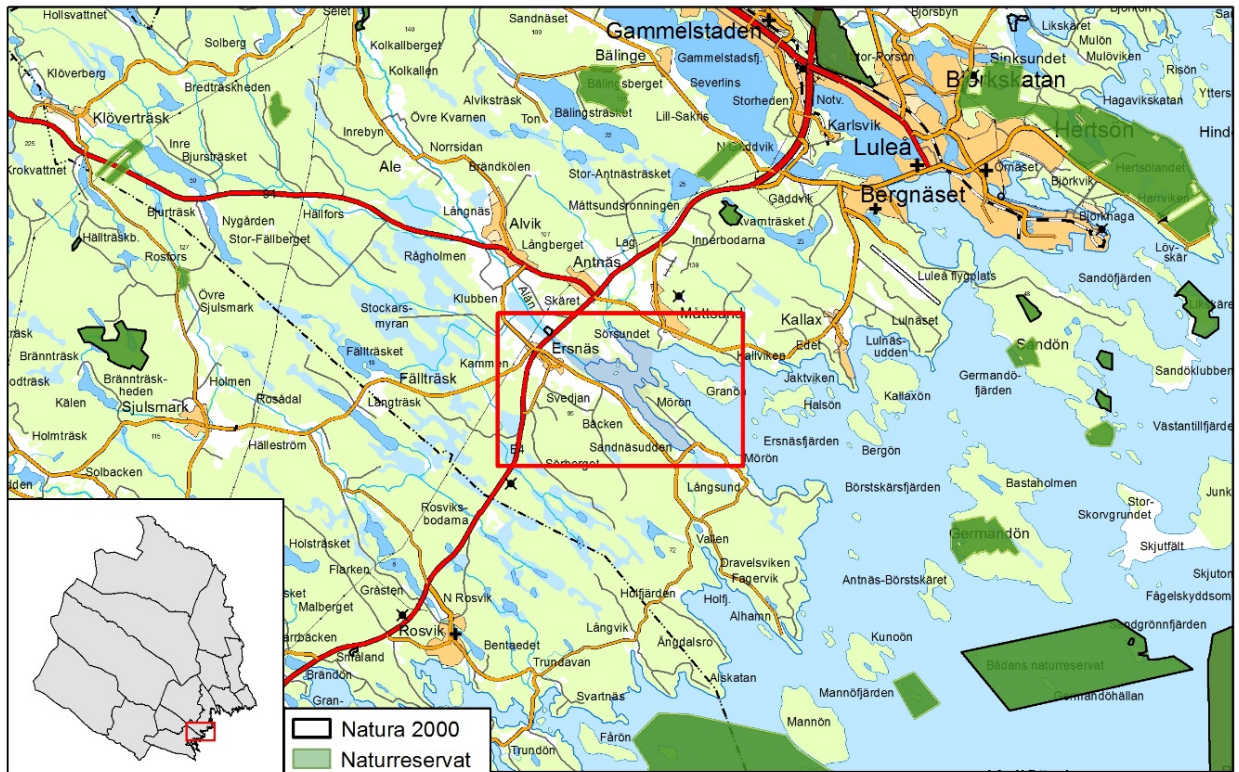
- Ett vägledande dokument för berörda myndigheter, kommuner, exploatörer m.fl. vid eventuella bedömningar och prövningar som kan ske vid exploatering eller andra åtgärder som riskerar att skada Natura 2000-området.
- Ett informationsunderlag vid bedömning av om området är tillräckligt skyddat och hur området bör skötas för att på bästa sätt upprätthålla eller utveckla de naturvärden som pekats ut där.
- En informationskälla till markägare, brukare, marknadsaktörer och allmänhet om området och dess speciella värden.

Tillståndsplikt och samråd

Särskild lagstiftning gäller för Natura 2000-områden. Detta regleras i miljöbalken, 7 kap. 27-29§§. För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området, om de kan påverka miljön inom området. Eftersom det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturvärden behöver man samråda med Länsstyrelsen före genomförandet.

Ett tillstånd får lämnas endast om verksamheten/åtgärden ensam eller tillsammans med andra pågående eller planerade verksamheter/åtgärder inte kan skada den eller de livsmiljöer i området som avses att skyddas. Den får inte heller medföra att arter som avses att skyddas utsätts för en störning som på ett betydande sätt kan försvåra bevarandet av dessa inom området. Särskilda undantag kan göras från detta, men endast med regeringens tillstånd. Mer information om detta finns hos Länsstyrelsen, läs på webben eller kontakta en handläggare.

Översiktskarta

© Länsstyrelsen Norrbotten och © Lantmäteriet

Arter som ska bevaras i området

Kod	Art	Häckning (H)/rast (R)/födosök (F)
A001	Smålom (<i>Gavia stellata</i>)	R
A002	Storlom (<i>Gavia arctica</i>)	R
A007	Svarthakedopping (<i>Podiceps auritus</i>)	H, R
A038	Sångsvan (<i>Cygnus Cygnus</i>)	H, R
A042	Fjällgås (<i>Anser erythropus</i>)	R
A045	Vitkindad gås (<i>Branta leucopsis</i>)	R
A068	Salskrake (<i>Mergus albellus</i>)	H, R
A075	Havsörn (<i>Haliaeetus albicilla</i>)	F
A082	Blå kärrhök (<i>Circus cyaneus</i>)	R
A098	Stenfalk (<i>Falco stellata</i>)	R
A103	Pilgrimsfalk (<i>Falco peregrinus</i>)	F
A127	Trana (<i>Grus grus</i>)	H, R
A139	Fjällpipare (<i>Eudromias morinellus</i>)	R
A140	Ljungpipare (<i>Pluvialis apricaria</i>)	R
A151	Brushane (<i>Philomachus pugnax</i>)	H, R
A157	Myrspov (<i>Limosa lapponica</i>)	R
A166	Grönbena (<i>Tringa glareola</i>)	H, R
A177	Dvärgmåås (<i>Larus minutus</i>)	H, R
A190	Skräntärna (<i>Hydroprogna caspia</i>)	R
A193	Fisktärna (<i>Sterna hirundo</i>)	H, R
A194	Silvertärna (<i>Sterna paradisaea</i>)	H, R
A197	Svarttärna (<i>Chlidonias niger</i>)	R
0	Skyddsklassade arter (se info nedan)	

Ovan redovisas de arter som pekats ut som värdefulla och som ska bevaras i området. Samtliga arter har fastställt av regeringen. Ett antal arter har strukits sedan tidigare bevarandeplan. Länsstyrelsen har för avsikt att föreslå ändringarna till regeringen när tillfälle ges.

I området finns utpekade fågelarter som är skyddsklassade. Det innebär att information om dessa arters förekomster är sekretessbelagd, till följd av en risk för förföljelse eller ägginsamling. Vid en eventuell prövning som berör området behöver även dessa arter beaktas. Den särskilda sekretessbilagan bör då, i relevanta fall, begäras ut av Länsstyrelsen.

Bevarandesyfte

Det övergripande syftet för områdets bevarande är att det (enligt 16§ Förordningen om områdesskydd) ska bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att upprätthålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de ingående arterna på biogeografisk nivå, det vill säga för hela nätverket. Det enskilda Natura 2000-områdets syfte är också att lokalt bevara eller återskapa ett gynnsamt bevarandetillstånd för de arter som utpekats där.

Prioriterade bevarandevärden

Möröfjärden har pekats ut som Natura 2000-område på grund av sitt stora värde för fågellivet och utgör en av norrlandskustens viktigaste rastlokaler, samtidigt som många arter även häckar i området. Estuariemiljön med det kringliggande jordbrukslandskapet i kombination med naturliga processer som landhöjning och naturlig succession har skapat en högproduktiv och variabel miljö gynnsam för fågellivet. Syftet med området är därför att bevara den värdefulla naturmiljön med sitt rika fågelliv genom skydda Möröfjärden från negativ mänsklig påverkan. Det mycket rika fågellivet ska bevaras, genom att livsmiljöerna för respektive fågelart ska bibehållas och ingen mänsklig påverkan ska ske som kan riskera att försämra förutsättningarna för häckande, rastande respektive födosökande fåglar.

Prioriterade åtgärder

Området ska i sin helhet bevaras och fortsatt utvecklas naturligt. Bevarandet av ett levande odlingslandskap omkring fjärden är en viktig förutsättning för områdets rika fågelliv.

Gynnsam bevarandestatus

En arts bevarandestatus anses gynnsam när:

1. Uppgifter om den berörda artens populationsutveckling visar att arten på lång sikt kommer att förbli en livskraftig del av sin livsmiljö.
2. Artens naturliga eller hävdbeingade utbredningsområde varken minskar eller sannolikt kommer att minska inom en överskådlig framtid.
3. Det finns och sannolikt kommer att fortsätta att finnas en tillräckligt stor livsmiljö för att artens populationer ska bibehållas på lång sikt.

Beskrivning av området

Möröfjärdens Natura 2000-område är en av de viktigaste rastlokalerna för framför allt, vadare, änder och gäss i Norrbotten. Området är en grund havsvik bestående av Måttsunds-, Ersnäs- och Möröfjärden. Sötvatten tillförs via Aleån, vars mynning bildar ett grunt deltalikt estuarium där sötvatten blandas med bräckt vatten.

Näromgivningen utgörs av våtmark, skog (främst lövskog), strandängar, samt brukad ängs- och åkermark. Strandängarna och fjärdbottnarna är uppbyggda av leriga havssediment, så kallad svartmocka. Berggrunden domineras av granit med ett smalt stråk av sur vulkanit som kan studeras på Möröberget.

Den grunda kustmiljön gör att området är i ständig förändring till följd av den pågående landhöjningen och påskyndas ytterligare av sedimenten som transporteras ut i fjärdarna av Aleån. Området har också genomgått stora förändringar i markanvändning de senaste decennierna. Stränderna slåttrades tidigare i stor utsträckning och många tidigare åkermarker har vuxit igen och bildat täta lövskogar. Ett stort antal pirar längs de södra stränderna har sannolikt också påskyndat uppgrundningen.

Vattenvegetationen är mycket frodig med stora sammanhängande sjösävområden. I mera öppna delar dominerar flytvegetationen med olika näckrosarter. Bottnarna är till stor del täckta av vattenpest, hårslinga, svalting, med flera. Strandzonen runt fjärdarna, som översvämmas under vår och högvattenflödet, har skapat en frodig sumpkärrsvegetation. I inre delen av Måttsundsfjärden är hornsärv en mycket vanlig art och i Möröfjärden växer den hotade bandnaten. Ute på Svartgrundet finns utbredda strandängar som till stor del är beväxta av norrlandstarr, madrör och ängsull. Ute på Hästgrundet/Grytgrundet finns väl utvecklade strandängar med rik vegetation av kärrsilja och norrlandstarr. I inre delen av Måttsundsfjärden finns frodiga kantzoner med missne. Strandängarna utmed Aleån översvämmas årligen och här dominerar norrlandsstarr. Strandängarna håller delvis på att växa igen med gråal och viden. Söder om Svartgrundet finns en mindre strandnära lövsumpskog som i vissa delar översvämmas av vårens högvatten. Hela området är klassat i högst naturvårdsklass i våtmarksinventeringen.

Områdets vattenkvalitet är påtagligt påverkat av det jordbruk som sker runt fjärdarna, samt uppströms längs Aleån, och vattnet har därmed höga halter av näringsämnen. Detta gynnar delvis det rika fågellivet men riskerar att påskynda igenväxning om halterna blir allt för höga.

Möröfjärden är en mycket viktig rastlokal för framförallt gäss i Norrbotten och här kan ses stora antal grågäss och sädgäss. Möröfjärden är även en viktig rastlokal för vadare och änder. Bland vadarna är storspov, brushane, enkelbeckasin, skogsnäppa, rödbena,

grönbena, gluttsnäppa och svartnäppa vanliga. Änder som bläsand, skedand, stjärtand, kricka och salskrake är återkommande i området. Andra fågelarter som också kan ses regelbundet är skäggdopping, storskrake, trana, sångsvan, skrattmås, dvärgmås, skrântärna, ängspiplärna och sävsparv. Den grunda näringsrika vattenmiljön är högproduktiv och utgör viktig födoplats för flertalet fåglarna. Fågelvärderna i Möröfjärden är även starkt sammankopplade med födosökslokalerna vid Alviksgården. Gässen födosöker vid Alvik där tillgången till föda är god tack vare det aktiva jordbruket och övernattar sedan i Möröfjärden.

Möröfjärden är även ett typiskt och mycket viktigt reproduktionsområde för kustlevande bestånd av abborre, gädda, id, mört och braxen med flera vårlekande arter. Varje vår sker en massiv fiskvandring från kusten och in i fjärden för lek. Det är dock inte bara vårlekande fisk som nyttjar området. I midvintertid företar även laken sin lekvandring genom området för att nå sina lekområden både i fjärden och längre upp i Alån.

Bevarandemål

Bevarandemålet beskriver det tillstånd som ska råda när arten har uppnått gynnsamt bevarandetillstånd och genom detta också på bästa sätt fyller sin funktion i Natura 2000-nätverket. Det är tänkt att fungera som en vägledning vid t.ex. skötselplanering och uppföljning men utgör också ett viktigt underlag vid tillståndsprövning. För en beskrivning av arterna se Bilaga 1.

Övergripande mål

I detta avsnitt anges övergripande bevarandemål som gäller för samtliga utpekade fågelarter, därefter redovisas arts specifika mål.

Samtliga arter ska ha tillgång till lämpliga livsmiljöer för födosök och vila, och tillgång till häckningsplatser ska finnas för alla häckande arter. Fåglarnas livsmiljöer ska inte minska, och området ska behålla sådana kvaliteter utifrån respektive arts krav på sin livsmiljö att antalet par av häckande fåglar respektive individer som rastar i området kan bibehållas över tid inom ramen för naturlig variation. Det innebär att de miljöer som är av värde för fågelarterna, däribland stränder, strandängar, buskmarker och strandskogar ska bevaras med avseende på deras utbredning och för fågellivet viktiga kvaliteter.

Smålom A001 och storlom A002

Lämpliga rastningsmiljöer ska fortsatt finnas i Möröfjärden för smålom och storlom.

Svarthakedopping A007, sångsvan A038, trana A127, brushane A151 och grönbena A166

För svarthakedopping, smålom, sångsvan, brushane och grönbena är det av största vikt att områdets strand- och vattenmiljöer bevaras med avseende på variation av livsmiljöer och vegetationstyper. Lämpliga häcknings- och rastningsmiljöer ska bevaras.

Fjällgås A042 och vitkindad gås A045

Lämpliga rastområden för gässen ska fortsatt finnas i området, med god födotillgång (framför allt gräsvegetation) samt möjligheter till skydd och övernattnings. Fjällgåsens rastområde ska inte utsättas för mänsklig störning.

Salskrake A068

De miljöer där salskraken kan söka föda och vila ska bevaras intakta med avseende på hydrologi och artsammansättning. Det ska finnas tillgång till bohål i form av bohålsträd, ihåliga stubbar eller fågelholkar.

Havsörn A075

Området ska fortsätta att utgöra lämpligt födosöksområde för havsörn. Det innebär att fjärden ska vara fortsatt rik på fisk samt bytesfågel, framför allt vadare och änder.

Blå kärrhök A082

Området ska utgöra lämplig rastlokal för kärrhöken. De öppna markerna där blå kärrhök kan födosöka, såsom gräsmarker, ska bevaras intakta. Tillgången på föda i form av småfågel, gnagare och groddjur ska vara god.

Stenfalk A098 och pilgrimsfalk A103

Området ska fortsätta att vara en lämplig rastplats för stenfalk och födosökslokal för pilgrimsfalk. Höga tätheter av bytesfågel i form av sjöfågel och vitfågel för pilgrimsfalk samt småfågel för stenfalk ska finnas i området då dessa utgör en viktig födoresurs.

Fjällpipare A139, Ljungpipare A140 och myrspöv A157

De öppna markerna och grunda våtmarksmiljöerna utan högre vegetation ska behålla sin öppna karaktär och inte förtätas eller växa igen, för att fortsatt utgöra lämpliga rastningsmiljöer för fjällpipare, ljungpipare och myrspöv.

Dvärgmåås A177

Lämpliga häckningsmiljöer för dvärgmåås, såsom små trädlösa öar och skär, ska bevaras i området.

Skräntärna A190, fisktärna A193, silvertärna A194 och svarttärna A197

Områdets grunda och högproduktiva vattenområden där tärnorna kan födosöka ska bevaras. För fisktärna och silvertärna ska lämpliga miljöer för häckning finnas, och häckningen ska inte påtagligt försvåras av mänsklig störning.

Hotbild

Nedan beskrivs ett antal potentiella hot mot Natura 2000-områdets värden. Hoten som redovisas är exempel på verksamheter och aktiviteter som bedöms kunna åstadkomma en negativ påverkan på de utpekade arterna. Texten syftar till att vara vägledande vid prövning och förvaltning. Den ska dock inte ses som komplett utan även andra hotbilder än de som beskrivs här kan bli aktuella och varje enskilt områdes förutsättningar ska alltid beaktas. Om något sker inom eller utanför Natura 2000-området är inte avgörande för prövningen, så länge negativa effekter riskerar att uppstå för de utpekade arterna så bedöms det som ett hot.

- Fysisk exploatering
 - Nybyggnation eller utbyggnad av byggnader och andra anläggningar orsakar ett väsentligt ingrepp i miljön och leder i många fall till störning eller en direkt förlust av livsmiljöer. Detta kan utgöra ett stort hot mot fågellivet.
 - Utbyggnad av bryggor, marinor, stenpirar och vågskydd kan skapa förändringar i vattenflödet i grunda vattenmiljöer. Detta kan i sin tur påverka bottenens utseende och struktur, sedimentdynamik och därmed även artsammansättning och ekosystemet som helhet. Den kumulativa effekten från ett flertal anläggningar av denna typ kan bli betydande.
 - Sulfidjordar utgör ett hot mot kustmynnande vattendrag, vikar och andra miljöer där vattenomsättningen är låg. Sulfidjordarna oxideras när de kommer i kontakt med syre, t.ex. vid mänskliga aktiviteter som dränering, dumpning av muddermassor på land eller annat grävarbete. Detta kan leda till stora utsläpp av svavelsyra, kväveföreningar och metaller med stora skador på hela artsamhället som följd.
 - Anläggning av vindkraftverk, master, elledningar eller andra höga byggnationer orsaka risk för kollisionsolyckor. Utöver detta tillkommer störningar i form av ljud, ljus och rörelse under etablering och/eller drift.
- Vägar och farleder
 - Etablering av infrastruktur innebär en direkt förlust av livsmiljöer. Dessutom skapas barriärer i landskapet, vilket reducerar framkomligheten och rörelsemönstret för fåglarna. Lågt flygande fåglar riskerar även att dödas av trafik.

- I samband med underhåll eller åtgärder av vägar i anslutning till vatten kan skador uppstå på intilliggande natur. Anläggning eller rensning av vägdiken samt byten av vägtrummor kan orsaka skador i form av grumling och transport av sediment.
- Etablering av nya farleder eller arbete med fördjupningar och breddningar av befintliga farleder kan ha en negativ inverkan på vattenmiljön. Muddringsarbete i samband med detta kan t.ex. förändra bottenstrukturer, orsaka grumling och sedimentation samt fragmentera eller förstöra viktiga livsmiljöer för fågellivet. Förändrat vattenflöde kan dessutom ha en negativ inverkan på grunda vattenmiljöer.
- Användning av biologiska resurser
 - Skogliga åtgärder som exempelvis avverkning, röjning och gallring utgör hot genom att lämpliga boträd samt häcknings- eller födosöksmiljöer förstörs. Undantag kan dock finnas där åtgärden görs i naturvårdssyfte. Eventuella körskador riskerar även att skada intilliggande vattenmiljö genom transport av skadliga ämnen.
 - Nedläggning av jordbruk och förändrad markanvändning som leder till minskad tillgång på födosöks- och rastningslokaler kring fjärden skulle innebära ett stort hot mot fågellivet. Detta gäller även åtgärder som skulle leda till igenväxning av de idag öppna strandkanterna.
- Störning och intrång av enskilda mänskliga aktiviteter
 - Motordriven trafik, t.ex. motorbåtar och vattenskotrar producerar störning i form av ljud och vattenrörelse. På grunt vatten kan även grumling och sedimentation uppstå vilket kan ha en stor negativ inverkan på artsamhället.
 - Alla typer av störning som tydligt försvårar känsliga fågelarters häckning och rastning utgör ett hot.
 - Illegal förföljelse är ett hot mot havsörnen.
- Modifiering av naturliga vattensystem
 - Dikning eller andra markavvattnande åtgärder runt fjärden kan vara en nödvändig åtgärd för ett aktivt jordbruk. Avvattning av marker som utgör viktiga födosöksmiljöer skulle dock kunna skada fågellivet.
 - Förändrad vattenföring i vattendrag genom rätning eller andra åtgärder som påverkar den naturliga vattenfluktuationen kan få negativa konsekvenser för grunda havsområden genom bl.a. förändrad artsammansättning. Att Aleån är kraftigt muddrad påverkar Möröfjärdens hydrologi, vilket kan ha en negativ påverkan på området ekologiskt.

- Föroreningar
 - Alla typer av verksamheter och åtgärder som leder till att miljöfarliga eller gödande ämnen hamnar i vattenmiljön utgör ett hot mot utpekade arter.
 - Avloppsvatten från hushåll innehåller bl.a. metaller, läkemedelsrester, näringsämnen (fosfor och kväve) och andra svårnedbrytbara organiska ämnen. Ämnena som släpps ut kan t.ex. ackumuleras i bottensedimenten och påverkar de akvatiska organismerna negativt.
 - Markavvattning åtgärder inom jordbruk och skogsbruk som t.ex. dikning, riskerar att orsaka ett läckage av miljögifter samt av gödande ämnen till vattenmiljön. I den marina miljön drabbar detta särskilt skyddade vikar.

- Invasiva eller främmande arter
 - Mink och mårhund är invasiva arter som kan orsaka stor lokal skada på markhäckande sjöfågelpopulationer.
 - Även andra främmande arter kan utgöra ett potentiellt hot.

Bevarandeåtgärder

Bevarandeåtgärderna i området ska leda till att de uppsatta bevarandemålen uppfylls över tiden. Det innebär att området måste ha ett tillfredställande skydd mot bland annat exploatering, samt att de skötselkrävande arterna får den skötsel som krävs för att de ska nå eller upprätthålla ett gynnsamt bevarandetillstånd.

Områdets skydd

Området omfattas av Natura 2000-bestämmelserna 7 kap 28-29 § miljöbalken.

Skogen på Hästgrundet och Grytgrundet i Natura 2000-områdets nordöstra kant omfattas av ett naturvårdsavtal som skyddar den från avverkning.

Andra former av formellt skydd saknas i dagsläget. Ett utökat skydd skulle vara positivt för området, men bedöms inte som högprioriterat då inga hot tycks föreligga i dagsläget.

Området är dock i stort behov av en generell hänsyn från de markägare och näringsidkare som är aktiva runt det stora området.

Bevarandeåtgärder

- Området ska i sin helhet fortsätta att utvecklas fritt genom intern dynamik och andra naturliga processer.
- Områdets vattenmiljöer ska hålla en kvalitet som gynnar fågellivet. Åtgärder kan krävas för att minska tillförseln av näring eller skadliga ämnen från jordbruk, skogsbruk, avlopp eller andra källor, i fjärden eller uppströms i Aleån. Detta innefattar även att minimera

läckage från områdets sulfidjordar.

- Åtgärder för en mer naturnära hydrologi i området skulle kunna vara positivt men behöver utredas. Hydrologin är i dagsläget påverkad av ett stort antal äldre pirar samt av muddring av Aleån.
- Utökad hävd av områdets stränder i form av slåtter eller betande djur hade varit en positiv åtgärd för att hålla tillbaka igenväxningen och skapa mer livsutrymme för de fåglar som kräver öppna marker. För att området ska fortsätta att utgöra en viktig fågelokal är det också av stor vikt att det omkringliggande odlingslandskapet kring Ersnäs, Svartskatan och Alvik bevaras och fortsatt brukas.
- Länsstyrelsen arbetar löpande med att bygga upp ett bättre kunskapsunderlag för förvaltning av länets marina värden. Åtgärder som ökar förutsättningarna för att uppnå bevarandemålen för området kan därför bli aktuella i framtiden.

Bevarandetillstånd

Området utgör en rik och viktig rastnings- och häckningsmiljö för fågellivet, som i sin helhet bedöms ha goda livsförutsättningar i området. Ingen bedömning av enskilda fågelarter har gjorts.

Bilaga 1 – Artbeskrivningar

Enligt Naturvårdsverkets vägledning för arter i Fågeldirektivet. För arter där vägledning saknas utgår beskrivningen främst från ArtDatabankens artfakta.

A001 – Smålom (Gavia stellata)

Lämpliga bytesdjur för smålommen är fisk upp till 20 cm, vilket i svenska inlandsvatten innebär främst småvuxen mört- eller laxartad fisk eller vatten med goda bestånd av siklöja. Lämpliga häckningsplatser utgörs i allmänhet av små och fisktomma skogstjärnar och myrgölar med flacka, gungflyartade stränder och med små gungflyholmar. Tillgång till områden med minimal mänsklig störning är viktigt. Arten är störningskänslig främst under ruvningen vilket innebär juni-juli i norra Sverige. Under häckningstid utsträcks provianteringsturerna till fiskrika vatten upp till cirka 10 km från häckningslokalerna. Smålommen övervintrar i marin miljö längs västra Europas kuster samt i södra Östersjön.

A002 – Storlom (Gavia arctica)

Storlommens huvudföda är fisk, i viss mån också vatteninsekter. Den behöver även lämplig plats att bygga sitt bo på vilket ofta innebär öar, särskilt mindre holmar, belägna i klarvattenssjöar (oligotrofa och mesotrofa) men arten häckar även på strandkanter. Tillgång till områden med minimal mänsklig störning är viktig. Arten är störningskänslig under häckningen (maj-juli/augusti), främst under ruvningsperioden. Under häckningen rör sig arten normalt inom 1-10 km radie från häckningslokalen. Storlommen övervintrar dels i östra Medelhavet och Svarta havet, dels i mindre utsträckning i västra Europa. Arten övervintrar även regelbundet längs södra Sveriges kuster.

A007 – Svarthakedopping (Podiceps auritus)

Svarthakedoppingen kräver tillgång till lämplig föda, vilket under häckningstiden består huvudsakligen av evertebrater, speciellt akvatiska, men också terrestra insekters larvstadier, samt till en mindre del fisk, salamandrar och grodyngel. Arten är mycket känslig för näringskonkurrens med fisk. För lyckad reproduktion bör häckningsvattnen sakna, eller ha starkt reducerad fiskförekomst. Tillgång till lämplig häckningsplats är nödvändigt, vilket i allmänhet innebär små och fisktomma sötvatten i form av viltvatten, dammar, kärr och vattenfyllda lertag. Arten kan även häcka i större sjöar, både eutrofa slättsjöar som mer

näringsfattiga skogssjöar. I de senare fallen bör undervattensvegetationen vara riklig om där finns fisk. Förekommer även vid vissa kustlokaler i Östersjön och Bottenhavet/Bottenviken. Övervintrar i marin miljö i västra och mellersta Europa.

A038 – Sångsvan (Cygnus cygnus)

Sångsvanen häckar i grunda, vegetationsrika vatten. Den kräver god tillgång på undervattensväxter under häckningssäsongen, liksom lämplig och god tillgång på grön växlighet under vintersäsongen. Under häckningen rör sig paret normalt inom ett mycket begränsat område runt boplatsen. Sångsvanen blir köns mogen först vid 4 års ålder och fram till dess för de unga svanarna en kringströvande tillvaro i stora landskapsavsnitt. Arten övervintrar i södra Sverige, Danmark och Nordsjöländerna.

A042 – Fjällgås (Anser erythropus)

Fjällgåsen kräver för sin häckning orörda och störningsfria områden i fjällens björk- och videzon, där det finns större och mindre sjöar med förekomst av öar. Betesområden i form av myrar och gräsmarker måste finnas i nära anslutning till häckningsplatsen. Arten kräver rast- och övervintringslokaler med gott om lämplig föda (främst gräsvegetation) och möjlighet att övernatta ute på vatten. Under häckningen uppehåller sig fjällgässen inom ett begränsat område i närheten av sin boplats (storleksordningen 2-5 km²). Den nuvarande svenska fjällgåspopulationen är resultatet av ett utplanteringsprojekt och fåglarna övervintrar på kulturbetesmarker i främst Holland.

A045 – Vitkindad gås (Branta leucopsis)

Den vitkindade gåsen häckar på små, flacka öar där den är skyddad från marklevande rovdjur. Arten fordrar stora, öppna gräsbevuxna ytor för sitt födosök, främst strandängar med kortvuxen eller kortbetad gräsvegetation. Den kräver rast- och övervintringslokaler med gott om lämplig föda (främst gräs) samt möjlighet att övernatta ute på vatten. Under häckningen rör sig paret normalt inom ett område i storleksordningen någon km². Arten flyttar mellan häckningsområdena i Sverige och övervintringsplatserna i Holland.

A068 – Salskrake (*Mergellus albellus*)

Salskraken häckar i gamla spillkråkehål, i holkar eller i ihåliga stubbar. Boplatsen kan ligga ganska långt från vatten. Födan utgörs av mollusker och vatteninsekter samt till liten del av småfisk. Arten bosätter sig vanligen vid älvsel och avor samt i sjö- och tjärnrika områden. De vistas ofta i skogsomgärdade tjärnar eller vid risiga sjö- och älvstränder med skyddande skog. Myrflorkar utnyttjas regelmässigt under ungarnas uppväxttid. Under häckningen uppehåller sig salskraken inom ett relativt begränsat område kring boplatsen (storleksordning 25 km²). Övervintringen sker främst längs grunda kustområden, men även i större isfria sjöar. Salskraken övervintrar i Östersjön och längs Nordsjökusten. Arten samlas ofta i stort antal på ett fåtal platser.

A082 – Blå kärrhök (*Circus cyaneus*)

Blå kärrhök bygger alltid sitt bo på marken i öppen terräng av olika karaktär; på myrar, hyggen, i kraftledningsgator, kärr eller på hedar, men även i vass samt i unga barrskogsplanteringar, i vide- eller björksnår eller till och med i sädesfält. Födan utgörs av fåglar och smågnagare som den fångar i öppen terräng, allt ifrån hygge och myr till åker och äng. Arten jagar under häckningstiden över arealer i storleksordningen 25-50 km². Arten är helt beroende av god tillgång på smågnagare för sin häckning, och häckar därför inte under år med låg tillgång på gnagare.

De svenska blå kärrhökarna övervintrar främst i Västeuropa från södra Skandinavien till Medelhavsområdet.

A127 – Trana (*Grus grus*)

Tranan häckar på sankt sjö- eller havsstränder, på våta myrmarker, på blöta hyggen omgärdade av sumpskog, vid större slättsjöar, i öppna kärr, i sänkta sjöar och andra större eller mindre våtmarker. Ett gemensamt krav, oavsett val av habitat, är att tranorna har möjlighet att bygga boet oåtkomligt för marklevande rovdjur, det vill säga alltid omgärdat av vatten. Under häckningstid lever tranorna av rötter, skott och andra vegetabilier samt insekter, blötdjur, grodor, småfisk med mera. Under häckningen rör sig paret normalt inom ett område i storleksordningen 1 km². Tranan blir könsmogen vid 3-6 års ålder. Innan könsmognaden för ungranorna en kringflackande tillvaro och samlas ofta i stora flockar.

Under höstflyttningen är ungarna beroende av föräldrarnas vägledning. Tranan övervintrar i Sydvästeuropa, främst i Spanien, men även i Portugal och Frankrike samt i Nordafrika.

A139 – Fjällpipare (Charadrius morinellus)

Fjällpiparen behöver tillgång på lämpliga häckningsplatser på torra och relativt högt belägna fjällhedrar. Förekomsten av lämpliga häckningsplatser är av allt att döma ingen begränsande faktor. Arten häckar solitärt eller mer sällsynt i glesa grupper. Det häckande paret rör sig över en begränsad yta.

Fjällpiparen övervintrar i en smal zon genom Nordafrika och Mellersta Östern från Marocko till deltaområden kring Euftrat och Tigris på gränsen mellan Iran och Irak.

A140 – Ljungpipare (Pluvialis apricaria)

Ljungpiparen häckar huvudsakligen i fyra olika miljöer. I norra Sverige är den en karaktärsart på fjällhedrar och lokalt även på större, trädlösa myrar. I södra Sverige finns ett tynande bestånd på trädlösa högmossar, samt ett tämligen starkt bestånd på Ölands alvar. Gemensamt för de olika populationerna är kraven på stora öppna områden, med låg och gärna något gles växtlighet.

Arten hävdar revir och kräver stora sammanhängande öppna områden. Ljungpiparen är ytterligt sällsynt när den sammanhängande arealen öppen mark understiger 15 ha. Överstiger den öppna arealen 30 ha uppträder arten tämligen regelbundet, men det är först när den sammanhängande arealen öppen mark är större än 90 ha som arten finns på alla våtmarker.

Ljungpiparen övervintrar huvudsakligen i västra och sydvästra Europa där den uppehåller sig främst på öppna jordbruksområden.

A151 – Brushane (Calidris pugnax)

Brushanen häckar i Sverige i två helt olika typer av miljöer, med olika ekologiska krav och populationsutveckling. Det sydliga beståndet kräver tillgång på lämpliga häckningsmiljöer i form av hävdade strandängar. I bra häckningsmiljöer finns en mosaik av gräs- och starrmarker, öppna dy- och jordytor och grunda vattensamlingar. Det nordliga beståndet kräver tillgång på lämpliga häckningsmiljöer i form av våta myrmarker, framför allt relativt

lågväxta, fuktiga till blöta gräs- och starrängar. Hanarna spelar på en gemensam spelplats, företrädesvis på låga upphöjningar i terrängen. Som rastlokaler utnyttjas öppna områden med grunt vatten och sandiga eller gyttjiga bottenar, men även översvämmade åker- eller betesmarker. Under häckningen rör sig fåglarna inom ett begränsat område. Det skandinaviska beståndet övervintrar främst i Afrika söder om Sahara (Sahelzonen).

A157 – Myrspov (Limosa lapponica)

Myrspoven behöver tillgång till lämpliga häckningsmiljöer i form av öppna, gärna lite fuktiga hedar i lågfjällsområden. Arten kan i lämpliga områden häcka i glesa kolonier. Tillgång till störningsfria häckningsplatser är nödvändig. Vissa år verkar myrspoven inte häcka alls, troligen på grund av för dåliga klimatförhållande på häckningslokalerna som exempelvis sen snösmältning, och kan då helt utebliva från sina häckningsplatser. Detta gör att bestånden kan växla kraftigt från år till år. Hemområdet under häckningstid är gissningsvis i storleksordningen 15-25 km². Myrspoven rastar främst längs våra kuster i grunda våtmarksmiljöer utan högre vegetation. Den övervintrar längs Europas och Afrikas västra kuster samt i Medelhavsområdet.

A166 – Grönbenan (Tringa glareola)

Grönbenans lämpliga häckningsmiljöer utgörs av sankta stränder längs sjöar och vattendrag samt på fuktiga/våta gräs- eller starrbevuxna myrar. Arten kräver tillgång på öppet vatten och dyiga stränder. Den är särskilt vanlig i områden med flarkmyrar. Grönbenan hävdar revir och rör sig då inom ett område i storleksordningen 1-5 km². De högsta tätheterna hittar man i stora sammanhängande våtmarkspartier, men arten häckar regelbundet även vid mindre skogsomgärdade myrar. Under flyttningen påträffas grönbenan både längs kusten samt vid olika inlandsvåtmarker av öppen karaktär. Arten övervintrar främst i tropiska Afrika.

A177 – Dvärgmåsen (Hydrocoloeus minutus)

Dvärgmåsen är en sällsynt häckfågel i Sverige. Den häckar vid träsksjöar, grunda, vegetationsrika sjöar, kärr och grunda havsvikar samt lokalt på mindre skär längs kusten. Den är utbredd i första hand i Väster- och Norrbotten, men lokalt finns den även i lappmarkerna och i södra Sverige. Under häckningsperioden livnär sig dvärgmåsen främst på insekter som den fångar över vattenytan. Boet byggs på en liten tuva eller holme i vattnet. Arten övervintrar främst i Medelhavet.

A190 – Skräntärna (*Hydroprogne caspia*)

Skräntärna behöver tillgång till lämpliga bytesdjur, vilket i svenska vatten främst är abborre, mört och strömming. Den fiskar framför allt i grunda kustområden eller i kustnära (inom 30-40 km) sjöar. Lämplig plats för bobygge är flacka, vegetationsfattiga sandrevlar eller klippöar i havsbandet. Arten häckar företrädesvis i koloni. Tillgång till områden med minimal mänsklig störning är viktig. Arten är störningskänslig under häckningen (maj-juli/augusti), främst under ruvningsperioden. Häckningslokalen och dess omgivande arkipelag bör sakna fyrfota rovdjur, framför allt mink. Under häckningen kan födosökande skräntärnor uppsöka fiskrika vatten åtskilliga mil från boplatsen. Arten är långlivad med relativt låg reproduktion. Tärnan övervintrar i tropiska Västafrika.

A193 – Fisktärna (*Sterna hirundo*) och A194 – Silvertärna (*Sterna paradisaea*)

Fisktärnan och silvertärnan behöver tillgång på fiskrika sjöar och/eller grunda kustområden samt störningsfria häckningsplatser. För att större kolonier ska kunna etableras krävs rovdjursfria områden; framför allt mink och räv bör hindras nå häckningsplatserna. Under häckningen födosöker fisktärnorna inom ett område i storleksordningen 1-5 km² medan silvertärnorna nyttjar ett område i storleksordningen 25 km². De nordiska fisktärnorna övervintrar huvudsakligen längs kuststräckan mellan Västafrika och Godahoppssudden. Silvertärnorna övervintrar längs södra Afrikas kust och i Södra Ishavet.

A197 – Svarttärna (*Chlidonias niger*)

Svarttärnan bygger en tämligen stor, men slarvigt hopsatt bale på den flytande växtligheten, vilket gör den känslig för förändringar i vattenstånd och oväder med kraftiga vindar och stora vågor. Tillgången på lämpliga häckningsplatser i form av näringsrika sjöar, dammar och alvarsjöar med rik flytbladsvegetation är en begränsade faktor. God tillgång på föda i form av alla slags insekter (främst akvatiska arter) och fiskyngel är viktig. Arten födosöker främst över öppet vatten, men även över kärr, våta strandängar och andra våtmarker. De vuxna fåglarna kan förflytta sig åtskilliga km (upp till åtminstone en halvmil) från boplatserna till goda födosöksområden. Svarttärnan övervintrar i tropiska Afrika.

Länsstyrelsen
Norrbotten